

СТАБІЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАКОННОЇ СИЛИ РІШЕННЯ СУДУ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Ісаєва Ірина Олександрівна

студентка-спеціаліст юридичного факультету

Харківського національного університету

імені В.Н. Каразіна

e-mail: ira_isaeva@mail.ru

Ключові слова: *цивільний процес, рішення суду, законна сила, стабільність судового рішення.*

У науці цивільного процесуального права питання щодо поняття законної сили рішення суду, наслідків набрання рішенням суду законної сили, його ознак та змісту є дискусійними. Одні автори (А. Ф. Клейман, С. Н. Абрамов, Н. Б. Зейдер, К. С. Юдельсон) вважають, що під законною силою рішення суду необхідно розуміти його обов'язковість (загальнообов'язковість), інші вчені (М.Й. Штефан, П.П. Заворотько) вважають, що законна сила судового рішення означає набуття ним властивостей акта правосуддя, спрямованого на виконання завдань цивільного судочинства: захист прав і охоронюваних законом інтересів громадян і організацій; зміцнення законності і правопорядку та виховання громадян, посадових і службових осіб у дусі неухильного виконання Конституції, законів України, поваги до правил співіснування, честі і гідності людини. [1;с.533]

Ухваленням рішенням суду, яким вирішується цивільна справа по суті, не закінчується процес захисту прав, свобод чи інтересів сторін. Рішення має бути реалізоване, а для цього воно повинно набути законної сили.

Одним із елементів забезпечення правової визначеності законної сили рішення суду є його стабільність. На жаль, темі стабільності рішення суду першої інстанції, зокрема, її змісту та практичній значимості, не приділялося належної уваги з боку вчених-процесуалістів.

Метою даної статі є визначення поняття стабільності рішення суду та виділення елементів, якими вона забезпечується.

Стабільність рішення суду виникає саме з моменту набрання рішенням законної сили, поза законною силою воно не існує. Не можна сказати, що рішення є більш стабільним, коли воно набрало законної сили, або менш стабільним, коли воно її ще не набрало. Рішення суду або є стабільним, або таким не є.

Стабільність — це надання судовому рішення, яке набрало законної сили, такого гарантованого правового режиму, який:

а) встановлює неможливість його апеляційного оскарження з боку заінтересованих осіб і зміни судом, який його ухвалив;

б) підкреслює завершеність у розв'язанні рішенням конкретного правового питання;

в) характеризує його стійкість.

Стабільність забезпечується незмінністю, неспростовністю, виключністю і преюдиціальністю. [5; с.421]

Незмінність є одним із елементів законної сили рішення суду. Воно виникає до набрання ним законної сили і полягає в тому, що після його проголошення суд, який ухвалив рішення, не має права сам його скасувати або змінити (ч. 2 ст. 218 ЦПК України). Зазначене гарантує стабільність судового рішення, забезпечує стабільність правових відносин. У той же час суду, який ухвалив рішення, надається можливість в чітко визначених законом випадках доповнити своє рішення, роз'яснити його, внести в нього виправлення, однак при цьому не змінюючи його змісту (статті 219, 220, 221, 241, 250, 255 Цивільного процесуального кодексу України). [3; с.398]

Неспростовність, як властивість судового рішення, яке набрало законної сили, означає неможливість подальшого оскарження рішення в апеляційному або касаційному порядку, отже, неможливість його скасування або зміни в цьому порядку. [2; с.240] Так, згідно з ч.2 ст. 223 ЦПК України, після набрання рішенням суду законної сили сторони та треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, а також їх правонаступники не можуть знову заявляти в суді ту саму позовну вимогу з тих самих підстав, а також оспорювати в іншому процесі встановлені судом факти і правовідносини. [3; с. 399]

Неспростовність судового рішення полягає у тому, що після закінчення строку на оскарження заінтересованим особам заборонено подавати скарги за винятком випадків щодо поважності пропуску строків на таке оскарження. При цьому необхідно довести суду поважність пропуску цих строків на підставі доказів. [4; с. 695]

Виключність – неможливість для сторін, третіх осіб які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, а також їх правонаступників заявляти в суді ті самі позовні вимоги, з тих самих підстав (ч. 2 ст. 223 ЦПК). Тобто, можна сказати, що це є неможливістю розгляду тотожного позову. Якщо до суду подається заява з вимогою, за якою є рішення суду, що набрало законної сили, то суддя при вирішенні питання про відкриття провадження у справі повинен постановити ухвалу про відмову у його відкритті (ст. 122 ЦПК). У разі, якщо суддя помилково порушив цивільну справу, то на будь-якій стадії цивільного процесу провадження може бути припинено, про що постановляється ухвала про закриття провадження у справі (ст. 205 ЦПК).

Преюдиціальність як одна із рис судового рішення, повинна розглядатися як прямий і безпосередній наслідок рішення, що набрало законної сили. [4; с. 695] Преюдиція – нібито вторинна властивість судового рішення, похідне від поняття законної сили. Преюдиція є наслідком попередніх трьох властивостей судового рішення. Рішення, що не володіє хоча б однією з властивостей, не може мати преюдиціальності. Преюдиціальність – це неможливість для осіб, які приймали участь у справі, та їх правонаступників оспорювати, а для суду – досліджувати в іншому процесі факти і правовідносини, встановлені рішенням суду, яке набрало законної сили.[2; с. 241]

Проведене дослідження стабільності законного рішення суду першої інстанції у цивільному процесі дозволяє дійти до таких висновків:

1. Стабільність є елементом законної сили рішення суду, але не правовим наслідком набрання рішенням суду законної сили, є властивістю рішення суду як процесуального документа, як акта правосуддя, яке набувається ним незалежно від набрання законної сили.

2. Момент набрання рішенням суду законної сили та виникнення у рішення суду властивості стабільності – різні. При цьому, незмінним рішення суду стає ще до набрання ним законної сили.

3. Стабільність – це надання рішенням суду такого гарантованого правового режиму, який встановлює неможливість його оскарження з боку заінтересованих осіб і зміни судом, який його ухвалив.

Література:

1. Комаров В.В., Луспеник Д.Д. та ін.. Позовне провадження: Монографія. – Х.: Право, 2011. – 552 с.
2. Васильєв С.В. Цивільний процес України. Навч. посібн. – Х.: Еспада, 2009. – 456 с.
3. Луспеник Д.Д. Розгляд цивільних справ судом першої інстанції. – Харків: Харків юридичний, 2006. – 480 с.
4. Фурса С.Я. Цивільний процес України: академічний курс. – К.: КНТ, 2009. – 848 с.
5. Штефан М.Й. Цивільне процесуальне право України: Підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2005. – 624 с.

***Науковий керівник:** ст. викладач кафедри правосуддя юридичного факультету ХНУ ім. В. Н. Каразіна, к.ю.н. Магда С. О.*